

Облік і оподаткування

УДК 347

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15030724>

Адаптивні стратегії аналізу дебіторської заборгованості в умовах кризи

Канцедал Наталія Анатоліївна

к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування, Полтавський державний аграрний університет, 36003, Україна, м. Полтава, вул. Сковороди 1/3, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2050-7015>

Яловега Людмила Василівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування, Полтавський державний аграрний університет, 36003, Україна, м. Полтава, вул. Сковороди 1/3, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5351-545X>

Сіренко Олена Вікторівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування, Полтавський державний аграрний університет, 36003, Україна, м. Полтава, вул. Сковороди 1/3, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4875-308X>

Ляшик Олександр Юрійович

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня, Полтавський державний аграрний університет, 36003, Україна, м. Полтава, вул. Сковороди 1/3

Шостак Ярослав Ігорович

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, Полтавський державний аграрний університет, 36003, Україна, м. Полтава, вул. Сковороди 1/3

Прийнято: 23.02.2025 | Опубліковано: 09.03.2025

Анотація. Стаття присвячена аналізу сутності дебіторської заборгованості, її значення для фінансової стабільності підприємств та визначенню підходів до ефективного управління нею. Окремо розглядається вплив дебіторської заборгованості на ліквідність підприємств, а також значення фінансових коефіцієнтів у процесі її оцінки. У дослідженні акцентовано увагу на сучасних методах аналізу, включаючи використання економетричних моделей та цифрових технологій для прогнозування ризиків неплатежів. Також досліджено роль зовнішніх факторів, що впливають на платіжну дисципліну контрагентів, зокрема за допомогою PESTLE-аналізу. **Метою дослідження** є визначення основних підходів до оцінки та управління дебіторською заборгованістю, її впливу на фінансову стійкість підприємств, а також розробка рекомендацій щодо мінімізації ризиків неплатежів та підвищення ефективності фінансового менеджменту. **Методи дослідження:** аналіз наукової літератури, порівняння підходів до оцінки дебіторської заборгованості, аналіз фінансових коефіцієнтів, а також PESTLE-аналіз для оцінки зовнішніх факторів, що впливають на своєчасність погашення заборгованості.

Результати дослідження. Дослідження показало, що ефективно управління дебіторською заборгованістю є важливим фактором фінансової стабільності підприємств. Встановлено, що вибір методів аналізу та прогнозування має суттєвий вплив на ліквідність підприємства та його здатність уникати ризиків неплатежів. Визначено ключові фінансові показники, що дозволяють оцінити рівень дебіторської заборгованості, та обґрунтовано необхідність застосування комплексного підходу, який поєднує фінансовий аналіз із прогнозуванням ризиків. **Висновки.** Управління дебіторською заборгованістю є критично важливим для забезпечення фінансової стабільності підприємств. Оптимізація дебіторської політики дозволяє знизити ризики неплатежів, покращити ліквідність та забезпечити безперебійний грошовий потік. Використання сучасних методів аналізу та

прогнозування сприяє підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами та мінімізації негативного впливу зовнішніх факторів.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, фінансова стійкість, ліквідність, управління ризиками, PESTLE-аналіз.

Adaptive strategies for analyzing accounts receivable in times of crisis

Nataliia Kantsedal

PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Accounting and Taxation, Poltava State Agrarian University, 36003, Ukraine, Poltava, Skovorody str. 1/3, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2050-7015>

Liudmyla Yaloveha

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Poltava State Agrarian University, 36003, Ukraine, Poltava, Skovorody 1/3, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5351-545X>

Olena Sirenko

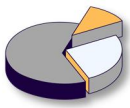
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Poltava State Agrarian University, 36003, Ukraine, Poltava, Skovorody str. 1/3, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4875-308X>

Oleksandr Lyashyk

PhD student of the second (master's) level, Poltava State Agrarian University, 1/3 Skovorody str., Poltava, 36003, Ukraine

Yaroslav Shostak

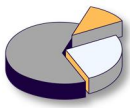
PhD student of the third (educational and scientific) level, Poltava State Agrarian University, 1/3 Skovorody str., Poltava, 36003, Ukraine

Abstract. *The article is devoted to the analysis of the essence of accounts receivable, its importance for the financial stability of enterprises and the definition of approaches to its effective management. The impact of accounts receivable on the liquidity of enterprises, as well as the value of financial ratios in the process of its evaluation, is considered separately. The study focuses on modern methods of analysis, including the use of econometric models and digital technologies to predict the risks of non-payment. The role of external factors affecting the payment discipline of counterparties is also investigated, in particular, using PESTLE analysis. **The purpose of the study** is to determine the main approaches to the assessment and management of accounts receivable, its impact on the financial stability of enterprises, as well as to develop recommendations for minimizing the risks of non-payment and improving the efficiency of financial management. **Research methods:** analysis of scientific literature, comparison of approaches to the valuation of accounts receivable, analysis of financial ratios, as well as PESTLE analysis to assess external factors affecting the timeliness of debt repayment.*

Research results. *The study has shown that effective management of accounts receivable is an important factor in the financial stability of enterprises. It is established that the choice of analysis and forecasting methods has a significant impact on the liquidity of the enterprise and its ability to avoid the risks of non-payment. The key financial indicators that allow assessing the level of accounts receivable are determined, and the necessity of applying an integrated approach that combines financial analysis with risk forecasting is substantiated. **Conclusions.** Receivables management is critical to ensuring the financial stability of enterprises. Optimization of the receivables policy helps to reduce the risk of non-payment, improve liquidity and ensure uninterrupted cash flow. The use of modern methods of analysis and forecasting helps to increase the efficiency of financial resources management and minimize the negative impact of external factors.*

Keywords: *accounts receivable, financial sustainability, liquidity, risk management, PESTLE analysis.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання дебіторська заборгованість є невід'ємною складовою оборотних активів підприємств. Вона виникає внаслідок надання товарів, робіт або послуг з відстроченням платежу та відображає взаємовідносини між підприємством і його контрагентами. З одного боку, така практика сприяє збільшенню обсягів реалізації та залученню клієнтів. З іншого боку, надмірний рівень дебіторської заборгованості може свідчити про низьку платіжну дисципліну контрагентів, що призводить до проблем із ліквідністю та фінансовою стійкістю підприємства.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю дозволяє підтримувати необхідний рівень ліквідності, мінімізувати фінансові ризики та забезпечувати стабільність грошових потоків. Недостатній контроль за станом заборгованості може спричинити виникнення проблемної та безнадійної заборгованості, що, у свою чергу, призводить до втрати фінансових ресурсів і зниження прибутковості підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дебіторська заборгованість як об'єкт дослідження широко вивчається в науковій літературі.

Hu Xuwei, Lin Xiaozhuan [1] проаналізували причини виникнення дебіторської заборгованості малих та середніх підприємств із застосуванням ігрової моделі та запропонували контрзаходи для підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю. Дослідження Ma Kai, Miao Rui, Yang Wan-chun, Peng Zhou, Sun Bowen, Hu Ning-yu [2] узагальнили причини виникнення та негативні наслідки дебіторської заборгованості, визначено зв'язок між управлінням кредитом і дебіторською заборгованістю, а також запропонували метод управління дебіторською заборгованістю для підприємств виробництва залізничного обладнання на основі кредитного рейтингу. Yan Bo, Chen Zhuo, Yan Chang, Zhang Zhenyu, Kang Hanwen [3] удосконалили модель фінансування дебіторської заборгованості, доповнивши її участю ключового підприємства, проаналізовано стратегічні рішення трьох сторін (банку, МСП і ключового підприємства) за допомогою теорії ігор, а також доведено

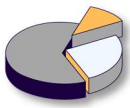
ефективність фінансування під заставу дебіторської заборгованості в умовах ланцюга постачання для зниження кредитних ризиків і досягнення вигідної співпраці.

У статті Liu Yue-ring [4] проаналізовано проблеми управління дебіторською заборгованістю в малих і середніх підприємствах, визначено її вплив на фінансову стабільність бізнесу та запропоновано заходи для мінімізації ризиків прострочених боргів з метою підвищення конкурентоспроможності та максимізації прибутку МСП. Guo ZL, Li GY, Liu J [5] здійснено аналіз витрат та ризиків дебіторської заборгованості, визначено ключові фактори впливу на кредитоспроможність контрагентів та запропоновано застосування методів оцінки ризику для прийняття управлінських рішень щодо доцільності надання відстрочки платежу. Zou Yang та Zeng Yue [6] запропонували практичні заходи щодо оцінювання й контролю ризиків дебіторської заборгованості, з метою зниження рівня безнадійної заборгованості та покращення фінансового стану підприємств.

Пастернак М.М. [7] приділяє увагу математичним моделям прогнозування рівня заборгованості, підкреслюючи необхідність врахування сезонності та циклічності економічних процесів. Грицай О.І. та Станасюк Н.С. [8] аналізують особливості обліку дебіторської заборгованості, зокрема, у секторі торгівлі. Вони пропонують ряд методичних рекомендацій щодо створення аналітичних таблиць, що дозволяють відслідковувати як структурні, так і динамічні зміни.

Інший важливий напрямок досліджень представлений роботами Мулика Т.О., Томчука О.Ф. та Федоришиної Л.І. [9]. Вони досліджують взаємозв'язок між дебіторською заборгованістю та ефективністю управління підприємством у кризових умовах. Результати їхніх досліджень свідчать про необхідність системного підходу до управління фінансовими потоками, що включає моніторинг як дебіторської, так і кредиторської заборгованості.

Кононенко Л.В., Сисоліна Н.П. та Юрченко О.В. [10] приділяють значну увагу впливу цифровізації на управління дебіторською заборгованістю. Їх робота

демонструє, що впровадження сучасних інформаційних технологій сприяє зниженню строків погашення заборгованості, підвищенню точності обліку та ефективному управлінню ризиками, пов'язаними з невиплатами.

Таким чином, аналіз сучасних досліджень демонструє різноманіття підходів до вивчення дебіторської заборгованості. Проте існують прогалини, зокрема у питанні інтеграції зовнішніх макроекономічних факторів у систему аналізу, що становить основу подальших досліджень у цій сфері.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на значний науковий інтерес до питання управління дебіторською заборгованістю, ряд аспектів потребує подальшого дослідження. Зокрема, залишається відкритим питання інтеграції PESTLE-аналізу та аналізу ліквідності у систему оцінки дебіторської заборгованості. Більшість існуючих досліджень зосереджуються на класичних методах оцінки, таких як коефіцієнти оборотності, середній період погашення та співвідношення дебіторської до кредиторської заборгованості. Проте комплексне врахування зовнішніх факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства, досі залишається недостатньо висвітленим.

Наше дослідження стосується розробки комплексної методології аналізу дебіторської заборгованості, яка враховує як традиційні фінансові показники, так і сучасні аналітичні підходи, включаючи PESTLE-аналіз. Важливість цієї роботи зумовлена зростаючою економічною нестабільністю та необхідністю підприємств адаптувати механізми управління дебіторською заборгованістю до змін зовнішнього середовища. Інтеграція класичних фінансових індикаторів із аналізом макроекономічних факторів дозволяє не лише оцінити поточний фінансовий стан підприємства, а й прогнозувати можливі ризики та розробляти ефективні управлінські рішення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Метою дослідження є розробка комплексного підходу до аналізу дебіторської заборгованості, який поєднує класичні фінансові методи та PESTLE-аналіз для підвищення фінансової

стійкості підприємства в умовах економічної нестабільності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дебіторська заборгованість є важливим елементом фінансової діяльності підприємства, оскільки безпосередньо впливає на його ліквідність, фінансову стійкість та оборотність активів. У сучасних економічних умовах ефективне управління дебіторською заборгованістю є ключовим завданням фінансових служб, адже воно дозволяє знизити ризики неплатежів та забезпечити стабільність грошових потоків підприємства. З огляду на це, важливим є дослідження основних методів аналізу дебіторської заборгованості, що дозволяють оцінити її обсяги, структуру та ефективність управління.

У науковій літературі представлено різні підходи до оцінки дебіторської заборгованості, які ґрунтуються як на традиційних фінансових коефіцієнтах, так і на сучасних інструментах прогнозування. У табл. 1 наведено порівняльний аналіз підходів різних авторів щодо оцінки та управління дебіторською заборгованістю. Зокрема, розглядаються методи класифікації заборгованості, використання коефіцієнтів ліквідності, оборотності та ризиків неплатежів.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз підходів до оцінки дебіторської заборгованості*

Основний підхід	Методика/Показники	Особливості та рекомендації
Пастернак М.М. [7]		
Прогнозування динаміки дебіторської заборгованості	Регресійний аналіз, аналіз часових рядів	Оцінка сезонних коливань; застосування математичних моделей для прогнозування
Грицай О.І. та Станасюк Н.С. [8]		
Аналіз структурних змін	Створення аналітичних таблиць, класифікація заборгованості, алгоритми	Моніторинг строків погашення; ранжування контрагентів для виявлення ризикованих боржників
Мулик Т.О., Томчук О.Ф. та Федоришина Л.І. [9]		
Системний підхід до управління дебіторською заборгованістю	Розрахунок коефіцієнтів: оборотність, період погашення, співвідношення	Оптимізація співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю; антикризове управління та прогнозування ризиків
Кононенко Л.В., Сисоліна Н.П. та Юрченко О.В. [10]		
Інтеграція цифрових технологій для	Впровадження ІТ-систем, електронний облік, системи	Скорочення строків погашення, підвищення точності обліку,

автоматизації обліку дебіторської заборгованості	ранжування	автоматизація процесів
--	------------	------------------------

*побудовано на підставі [7-10]

Важливим аспектом аналізу дебіторської заборгованості є оцінка її впливу на фінансову стійкість підприємства. Одним із ключових показників є коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, що визначає швидкість її погашення та ефективність кредитної політики підприємства. У таб. 2 систематизовано основні фінансові показники, що використовуються для оцінки дебіторської заборгованості, їх сутність та рекомендації щодо застосування в аналітичній практиці.

Таблиця 2

Методологічні основи оцінки дебіторської заборгованості*

Опис	Приклад формули (якщо застосовно)	Примітки
Регресійний аналіз, аналіз часових рядів (Пастернак М.М. [7])		
Використання статистичних методів для моделювання залежності дебіторської заборгованості від різних факторів; аналіз динаміки показників у часі.	Оборотність = Чиста виручка від реалізації / Середня ДЗ	Дозволяє врахувати сезонні коливання та прогнозувати зміни у дебіторській заборгованості.
	Період погашення = 360 / Оборотність	
Створення аналітичних таблиць, класифікація заборгованості, алгоритми (Грицай О.І. та Станасюк Н.С. [8])		
Розподіл дебіторської заборгованості за категоріями (поточна, сумнівна, безнадійна) із застосуванням структурованих таблиць; алгоритмічне ранжування контрагентів.	–	Метод спрямований на моніторинг строків погашення та виявлення ризикових боржників.
Розрахунок коефіцієнтів: оборотність, період погашення, співвідношення (Мулик Т.О., Томчук О.Ф. та Федоришина Л.І. [9])		
Обчислення ключових фінансових коефіцієнтів, що дозволяють оцінити ефективність управління заборгованістю та її вплив на загальну фінансову стійкість.	Оборотність = Чиста виручка / Середня ДЗ	Ці показники допомагають оптимізувати баланс між дебіторською та кредиторською заборгованістю.
	Період погашення = 360 / Оборотність	
	Співвідношення = ДЗ / КЗ	
Впровадження ІТ-систем, електронний облік, системи ранжування (Кононенко Л.В.,		

Сисоліна Н.П. та Юрченко О.В. [10])		
Використання сучасних інформаційних технологій для автоматизації процесів обліку дебіторської заборгованості; оперативне збору даних та ранжування контрагентів.	–	Автоматизація сприяє зниженню строків погашення та підвищенню точності обліку.

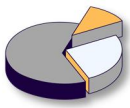
*побудовано на підставі [7-10]

Таким чином, аналіз основних підходів до управління дебіторською заборгованістю показує необхідність комплексного підходу, що включає використання фінансових коефіцієнтів, прогнозування ризиків та оцінку впливу зовнішніх факторів. Інтеграція цих методів у систему фінансового менеджменту підприємства сприятиме підвищенню ефективності управління дебіторською заборгованістю та забезпеченню фінансової стійкості в умовах економічної нестабільності.

Ефективна оцінка дебіторської заборгованості є ключовою для забезпечення фінансової стабільності підприємства. У сучасній науковій літературі існує декілька основних методологічних підходів, які використовують як класичні фінансові коефіцієнти, так і сучасні методи прогнозування.

Перш за все, традиційний підхід ґрунтується на розрахунку основних фінансових коефіцієнтів. Одним із важливих показників є коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, що визначається як співвідношення чистої виручки від реалізації до середньої суми дебіторської заборгованості. Даний показник дозволяє оцінити, скільки разів протягом певного періоду підприємство отримує свої кошти від дебіторів, що свідчить про ефективність кредитної політики та оперативність збирання платежів [7]. На його основі можна розрахувати середній період погашення дебіторської заборгованості, що є додатковим індикатором платоспроможності суб'єкта господарювання.

Сучасний системний підхід, який представлений у працях Мулик Т.О., Томчука О.Ф. та Федоришиної Л.І. [9], полягає у комплексному аналізі показників, що характеризують управління дебіторською заборгованістю. Цей

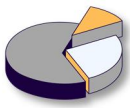

підхід включає розрахунок не лише коефіцієнтів оборотності та періоду погашення, а й аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, що дозволяє визначити рівень взаємозалежності фінансових потоків підприємства. Застосування математичних моделей та алгоритмічних методів, зокрема регресійного аналізу, сприяє прогнозуванню змін у дебіторській заборгованості та своєчасному виявленню потенційних ризиків.

Окрему увагу варто приділити підходам, що базуються на створенні аналітичних таблиць та алгоритмах ранжування контрагентів. Дослідники Грицай О.І. та Станасюк Н.С. [8] розглядають цей напрям як засіб класифікації дебіторської заборгованості за рівнем ризику неповернення коштів. Методика полягає у розподілі суми дебіторської заборгованості на категорії з подальшим аналізом строків погашення та визначенням критичних точок для втручання. Такий підхід дозволяє не лише здійснювати моніторинг фінансової дисципліни, а й створювати систему ранжування клієнтів з метою оптимізації кредитної політики підприємства.

Крім класичних методів, сучасні дослідники інтегрують підходи машинного навчання для розробки адаптивних моделей прогнозування дебіторської заборгованості. Такі моделі враховують як внутрішні фінансові показники, так і зовнішні макроекономічні фактори, що дозволяє більш точно визначати тенденції та ризики, пов'язані з несплатою. Цей підхід є особливо актуальним в умовах нестабільності економічного середовища, де традиційні методи іноді виявляються недостатньо чутливими до змін [7,9].

Таким чином, методологічні підходи до оцінки дебіторської заборгованості включають як класичні методи розрахунку фінансових коефіцієнтів, так і сучасні інструменти прогнозування та класифікації ризиків. Комплексний аналіз, що поєднує ці підходи, дозволяє підприємству своєчасно реагувати на зміни в структурі дебіторської заборгованості, оптимізувати внутрішні процеси управління та зменшувати фінансові ризики, пов'язані з несвоєчасним погашенням зобов'язань. Це забезпечує більш ефективне

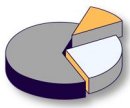
використання оборотних коштів та сприяє стабільності фінансового стану підприємства.

Зовнішнє середовище, що впливає на управління дебіторською заборгованістю, складається з низки факторів, які визначають умови ведення бізнесу. Один із ефективних інструментів для систематизації та оцінки цих факторів – PESTLE-аналіз, який дозволяє розглянути політичні, економічні, соціальні, технологічні, правові та екологічні аспекти зовнішнього середовища – табл. 3.

Таблиця 3

PESTLE-аналіз факторів, що впливають на управління дебіторською заборгованістю підприємств України у 2025 році*

Фактор	Опис впливу на дебіторську заборгованість
Політичні	- триваючий військовий конфлікт підвищує ризики невиконання фінансових зобов'язань контрагентами.
	- зміни в податковому законодавстві (підвищення військового збору, нові регуляції) створюють додаткове фінансове навантаження на бізнес.
Економічні	- залежність від зовнішньої фінансової підтримки робить економіку вразливою до зовнішніх змін.
	- інфляція та девальвація гривні зменшують платоспроможність населення, що впливає на обсяг продажів і своєчасність платежів.
	- зростання курсу долара збільшує витрати на закупівлю імпортованих комплектуючих, що може погіршити фінансовий стан підприємств.
	- проблеми з ліквідністю через загальну економічну нестабільність спричиняють затримки у платежах контрагентів.
Соціальні	- тривалий військовий стан спричиняє високий рівень стресу серед населення, що може негативно впливати на платіжну дисципліну.
	- міграція та демографічні зміни зменшують кількість платоспроможних клієнтів, що веде до зниження попиту на товари та послуги.
	- психологічний стан працівників (через тривалу війну) може впливати на ефективність роботи, включно з управлінням дебіторською заборгованістю.
Технологічні	- впровадження цифрових технологій дозволяє покращити управління дебіторською заборгованістю та автоматизувати облік.
	- проблеми з енергопостачанням та руйнування інфраструктури можуть ускладнювати доступ до цифрових рішень, що впливає на швидкість обробки фінансових операцій.
Правові	- посилення повноважень податкових органів та відсутність презумпції невинуватості платника податків збільшують фінансові ризики для бізнесу.
Екологічні	- війна спричиняє знищення промислової та транспортної інфраструктури, що ускладнює логістичні процеси та призводить до зривів постачання.
	- пошкодження енергетичних об'єктів викликає перебої у роботі

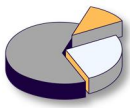
	підприємств, що може спричинити затримки у виконанні контрактів і оплаті рахунків.
	- витрати на безпеку та логістику (через воєнні ризики) зростають, що відволікає кошти з обігових активів, необхідних для покриття дебіторської заборгованості.

*узагальнено на підставі [1-25]

Політичні чинники включають зміни у державному законодавстві, політичну стабільність та регуляторні заходи, що можуть впливати на кредитну політику підприємства. Наприклад, нововведення у сфері фіскального регулювання або зміни в законодавстві про господарські операції можуть визначати рамки та умови кредитування клієнтів [10].

Економічні фактори охоплюють макроекономічні показники, такі як рівень інфляції, темпи зростання ВВП, валютний курс та загальний економічний клімат. Ці фактори визначають платоспроможність контрагентів і безпосередньо впливають на можливість своєчасного погашення дебіторської заборгованості. Підвищення інфляції чи економічна нестабільність можуть призводити до затримок платежів, що негативно відображається на показниках ліквідності підприємства [15]. Соціальні аспекти стосуються демографічних змін, споживчих звичок та поведінкових тенденцій. Наприклад, зниження рівня доходів населення або зміна споживчих пріоритетів може спричинити збільшення затримок у платежах. Таким чином, соціальний компонент PESTLE-аналізу дозволяє врахувати вплив споживчого настрою та рівня довіри до ринку на ефективність управління дебіторською заборгованістю [13].

Технологічні фактори визначають рівень впровадження новітніх інформаційних технологій, автоматизацію бізнес-процесів та використання цифрових інструментів для контролю та прогнозування. Завдяки впровадженню сучасних ІТ-систем підприємство може скоротити час обробки даних, покращити якість обліку та своєчасно реагувати на зміни у фінансових потоках. Правові чинники пов'язані зі змінами в нормативно-правовій базі, що регулює порядок ведення бухгалтерського обліку, оподаткування та розрахункової дисципліни. Дотримання правових норм є обов'язковою умовою для запобігання

накопиченню безнадійної заборгованості, оскільки юридичні наслідки порушень можуть суттєво впливати на фінансову стабільність підприємства [1-25].

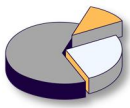
Екологічні фактори, хоч і менш виражені у контексті дебіторської заборгованості, також можуть впливати на діяльність підприємства через зміну умов виробництва та зростання витрат на ресурси. Сучасні вимоги до екологічної відповідальності стимулюють підприємства оптимізувати використання ресурсів, що може позитивно вплинути на загальну структуру активів.

Ліквідність підприємства є ключовим показником, що відображає його здатність своєчасно виконувати короткострокові зобов'язання. Оскільки дебіторська заборгованість входить до складу оборотних активів, її обсяг та структура безпосередньо впливають на фінансову стійкість підприємства [2]. Зокрема, збільшення частки дебіторської заборгованості може свідчити про підвищення ризику несвоєчасних платежів, що негативно впливає на коефіцієнти ліквідності [1-25].

Основними показниками для аналізу ліквідності є коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності та коефіцієнт абсолютної ліквідності. Коефіцієнт поточної ліквідності розраховується як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань і дозволяє оцінити здатність підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання за рахунок усіх оборотних ресурсів. Однак, якщо значна частина цих активів представлена дебіторською заборгованістю з тривалим терміном погашення, ефективність цього показника знижується [1-25].

Коефіцієнт швидкої ліквідності визначається як відношення оборотних активів за вирахуванням запасів до поточних зобов'язань. Цей показник враховує лише найбільш ліквідні активи, до яких відноситься дебіторська заборгованість з коротким терміном погашення. Високе значення коефіцієнта швидкої ліквідності свідчить про здатність підприємства швидко реагувати на фінансові зобов'язання без необхідності реалізації запасів [1-25].

Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується як відношення

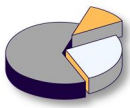

грошових коштів та їх еквівалентів до поточних зобов'язань. Цей показник є найбільш консервативним, оскільки враховує лише ті активи, які можуть бути негайно використані для погашення зобов'язань. Низьке значення коефіцієнта абсолютної ліквідності може свідчити про залежність підприємства від своєчасного погашення дебіторської заборгованості для забезпечення ліквідності. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості дозволяє оцінити баланс між надходженням коштів від контрагентів та зобов'язаннями перед постачальниками. Якщо дебіторська заборгованість перевищує кредиторську, це може свідчити про затримки в оплаті з боку клієнтів, що негативно впливає на грошовий потік підприємства [1-25]. Навпаки, перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською може свідчити про ефективне управління зобов'язаннями, але також може призводити до проблем із фінансуванням операційної діяльності.

У сучасних умовах економічної нестабільності важливо проводити регулярний моніторинг показників ліквідності та фінансової стійкості. Інтеграція аналізу ліквідності з прогнозуванням динаміки дебіторської заборгованості за допомогою статистичних та економетричних моделей дозволяє виявляти потенційні загрози для фінансової стабільності підприємства. Це сприяє своєчасному коригуванню кредитної політики та забезпечує підтримку оптимального рівня оборотних коштів [1-25].

Таким чином, аналіз ліквідності та фінансової стійкості підприємства в контексті дебіторської заборгованості дозволяє не лише оцінити поточний фінансовий стан, але й виявити потенційні ризики, пов'язані з управлінням дебіторською заборгованістю. Комплексний підхід до аналізу та прогнозування фінансових показників сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення фінансової стійкості та ефективності діяльності підприємства.

Висновки. Дослідження дозволило комплексно оцінити сучасні підходи до аналізу дебіторської заборгованості та їхній вплив на фінансову стійкість

підприємства. Встановлено, що традиційні методи (розрахунок оборотності, періоду погашення, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості) дають змогу оперативно оцінити стан заборгованості, але є недостатньо адаптивними до умов економічної нестабільності.

Інтеграція класичних підходів із PESTLE-аналізом дозволяє враховувати вплив макроекономічних факторів, що сприяє більш точному прогнозуванню ризиків та динаміки дебіторської заборгованості. Використання сучасних інформаційних технологій, зокрема автоматизованих систем моніторингу та аналізу, забезпечує оперативність управлінських рішень і покращує ліквідність підприємства. Запропонована модель аналізу сприяє оптимізації кредитної політики, зменшенню фінансових ризиків та формуванню ефективної системи управління дебіторською заборгованістю, що є особливо актуальним у періоди економічних криз.

Список використаних джерел:

1. Hu Xuwei, Lin Xiaozhuan. The Causes and Risk Management of SME's Accounts Receivable Based on Information Asymmetry. *Enterprise grows in sustaining efficiency and effectiveness, conference proceedings*. 2009. Pp. 210-215.
2. Ma Kai, Miao Rui, Yang Wan-chun, Peng Zhou, Sun Bowen, Hu Ning-yu. A management method of accounts receivable based on credit rating for rail equipment manufacturing industry. *Proceedings of the 23rd international conference on industrial engineering and engineering management 2016: theory and application of industrial engineering*. 2017. Pp. 227-231. URL: https://doi.org/10.2991/978-94-6239-255-7_41
3. Yan Bo, Chen Zhuo, Yan Chang, Zhang Zhenyu, Kang Hanwen. Evolutionary multiplayer game analysis of accounts receivable financing based on supply chain financing. *International journal of production research*. URL: <https://doi.org/10.1080/00207543.2021.1976432>
4. Liu Yue-ping. Discussion on Problems and Countermeasures About Accounts Receivable Management in SMEs. *3rd international conference on social science and*

development (ICSSD 2017). 2017. Pp. 282-285.

5. Guo ZL, Li GY, Liu J. Account receivable risk analysis. Proceedings of the 2001 international conference on management science & engineering. 2001, pp. 89-94.

6. Zou Y, Zeng Y. Measure and Prevention of the Risk of Accounting Receivable. *2012 International conference in humanities, social sciences and global business management (ISSGBM 2012)*, Vol 7, pp. 370-375.

7. Пастернак М.М. Методика аналізу дебіторської заборгованості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 681–686.

8. Грицай О.І., Станасюк Н.С. Управління дебіторською заборгованістю в контексті її обліково-аналітичного забезпечення. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 825–832.

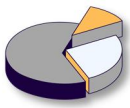
9. Мулик Т.О., Томчук О.Ф., Федоришина Л.І. Аналітичне забезпечення заборгованості підприємства в умовах антикризового управління. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 1. С. 146–160.

10. Кононенко Л.В., Сисоліна Н.П., Юрченко О.В. Управління дебіторською заборгованістю: сучасний стан, проблеми, перспективи, інформаційне забезпечення. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 104–109.

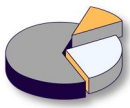
11. Кручак Л. Методика аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. URL: vestnik-econom.mgu.od.ua (дата звернення: 14.02.2025).

12. Демченко Т.А., Слатвінський М.А. Значення проведення аналізу дебіторської заборгованості в діяльності підприємства. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва: Матеріали XIV Міжн. наук.-практ. конф. Харків: ХНАДУ*. 2020. URL: dspace.udpu.edu.ua (дата звернення: 14.02.2025).

13. Колісник О.П. Теоретичні та практичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості у сфері інформації та телекомунікацій. *Modern Economics*. 2019. № 15. URL: modecon.mnau.edu.ua (дата звернення: 14.02.2025).

14. Дубовик М.Ф., Озеран А.В. Концептуальні аспекти міжнародної та української практики формування та використання резерву сумнівних боргів. *Альманах науки*. 2021. № 5 (50). С. 13–18.
15. Сапаріна О.Ф., Кірілкіна О.Є. Методологічні основи аналізу дебіторської заборгованості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 3. С. 865–868.
16. Ямненко Г.Є. Проблеми організації інформаційного забезпечення дебіторської заборгованості. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2022. № 2 (88).
17. Лисняк О. Аналіз дебіторської заборгованості підприємства. RBC group Україна. URL: rbcgrp.com (дата звернення: 14.02.2025).
18. Що таке ERP? Oracle | Cloud Applications and Cloud Platform. URL: oracle.com (дата звернення: 14.02.2025).
19. Осаволук О. Податковий комплаєнс: теоретичні аспекти та законодавче закріплення. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 3. С. 58–62.
20. Булат Г.В. Аналіз дебіторської заборгованості та напрями удосконалення управління нею. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 222–226.
21. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз*. 2016. Том 25. № 2. С. 93-98.
22. Лега О. В., Безкровний О. В., Ромаш Д. В., Шевченко А. О., Турченко А. Ю. Податковий комплаєнс: сутність, значення та стратегії впровадження. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. №8. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14949251> (дата звернення: 14.02.2025).
23. Перерва П. Г., Лега О. В., Тютюнник С. В., Тютюнник Ю. М. Прибуток як основа фінансової стійкості та стратегічного розвитку підприємства. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 7. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14790464> (дата звернення: 14.02.2025).
24. Канцедал Н.А. Господарський договір як об'єкт бухгалтерського обліку та

контролю. *Економіка АПК*. 2004. № 10. С. 106–110.

25. Канцедал Н. А. Наукова інтерпретація методології обліку у працях корифеїв бухгалтерської думки. *Облік і фінанси*. 2018. № 2(80). С. 16.-23.